

“Bana Öyle Geliyor Ki...”

◆ Mehmet İsmail

Azerbaycan Türklerinin sık sık kullandıkları bir ifade var: “Bana öyle geliyor ki...” Gelen kimdir ve nereden geliyor? Bu, yüreğe doğmanın bilinçaltı dile gelmesidir belki. Anadolu’da buna “içine doğma”, “içgüdü”, “sezi” ya da “iç sezi” denilir. Allah’la aramızda olan sırrımızı ortaya koyan “içine doğma”, “içgüdü” ya da “iç sezi”lerin varoluşunu yüzünde ne kadar insan, onlara gönderilen “işaretlere” dayanarak anlayabiliyor? Anlayabiliyor mu?

Aslında dünya ve insanlığın tekâmülü her kuşağın gelecek kuşaklara götürebileceği birikimden, içine doğanlardan çok, aslıdır. Dünyaya gelen her nesil kendisiyle birlikte yaşadığı dünyayı en azından bir arpa boyu ileri götürebilmelidir. Böyle olmazsa insanoğlunun gelecek tekâmülünden kopmaya ihtiyaç da kalmaz.

Bu düşüncelerimi boşuna paylaşmıyorum. Zorlu Sovyet döneminin sekseninci yıllarında misafirim olan Ali Akbaş’la Bakü’deki ilk görüşmelerimizde başıma gelecek tüm bu gurbet hayatı içime doğmuştu. Sadece o zamanlar içime doğanları tarihe şahitlik için birilerine söylememiştim. Belki gelecek dediğimiz içimize doğanlardan ibarettir, biz bilmiyoruz. Ve buna nerdeyse hayalin gerçekleşmesi, göze görünmesi de diyebilirsiniz.

Zaman değişkenliği ile insanı hayretler içerisinde bırakır. Bir zamanlar Azerbaycan’a ilk gelişinde her adımı gizli-aşıkâr izlenen, izletilen Ali Akbaş’ın şimdi aynı şehirde yani Bakü’de kitabı yayınlanıyor ve ona uluslararası ödüller veriliyor.

Hiçbir Şey Tesadüf Değil

Yaşadığın uzun ömrün zirvesinden geri dönüp baktığında bu ömrün her aşamasında tesadüf diye bir şeyin olmadığını anlıyorsun. Yaşanan yılların tecrübesi zamanla kendi sözünü diyor. Şimdi şu cümleleri yazdığım da yaşadığım bu şehrin de, başımdan geçen olayların da bir Tanrı nizam ve diktesine bağlı olduğunu düşünüyorum. İki rejimi bir vücutta yaşayan insanlar için bu yazdıklarım, dediklerim geçilmiş bir aşamadır belki!

Azerbaycan’ın ücra bir köşesinde dünyaya gelmiştim. Ortaokulda, hatta üniversitede de ait olduğumuz milletin Türk olduğu ile ilgili ne kitaplarda bir şey yazılıyordu ne de öğretmenlerimiz bununla ilgili bizlere bir şey söylüyorlardı. Yasaklar o kadar güçlü idi ki “Türk” kelimesini dile getirmek Sibir-

ya’ya sürgüne davetiye çıkarıyordu. Sonraları Moskova’da okuduğum yıllarda artık içimdeki Türk sevgisi, Türkiye sevgisi karşısı alınmaz bir akara çevrilecekti. Türkiye’nin Moskova’daki büyükelçiliğinin adresini öğrenip de günlerce çevresinde gezinecek, en azından elçilik görevlilerinin biri ile tanışmak isteyecektim.

Kursu tamamladıktan, Moskova basınında tanıdıktan sonra her yıl SSCB Yazarlar Birliği Dış İlişkiler Şubesi’ne Türkiye’ye gitmek için devamlı dilekçe versem de her defasında bir bahane ile “İstersin seni falan ülkeye gönderebiliriz ama Türkiye’ye kuyrukta bekleyenler var.” diye beni başka ülkelere yönlendireceklerdi. Böylece ben Türkiye’ye gönderilmeyeyim diye dünyanın çeşitli ülkelerine gönderilecektim. Bindiğim uçak bazen Türkiye hava sahasından da uçacaktı.

Bir defa Suriye seferinden geri döndüğümde uçağımız yolcu almak için Kıbrıs’ın Latakiya havalimanına inmişti. Latakiya havalimanından havalanırken hostes uçağımızın Türkiye Cumhuriyeti toprakları üzerinden uçağının ilan ettiğinde sevincimin sınırı olmayacaktı, hasretinde olduğum toprakları hiç olmazsa yukarıdan izleyebilecektim.

Gecenin üçü idi, sefer yoldaşlarım beşinci uykuda idiler, ben ise gözümü kırpmadan bu şans eseri ayli gecede yukarıdan aşağıya hasretinde olduğum toprakları doyasıya izleyecektim. Ay ışığı kar ışığına karışmıştı, aşağıda omuz omuza sıralanmış dağlar, kalaylanmış gibi bembeyaz ağaran karlı zirveler birbiri ardınca sıralanacaktı. Arada yine hostesin sesi işitilecekti: “Az sonra uçağımız Türkiye Cumhuriyeti’nin başkenti Ankara’nın üzerinden uçacak.” Bu haber içimi ışıktandıracaktı, hiç olmazsa, yukarıdan da olsa arzularımın başkentini görecektim. Ama bulutlar beklenmedik bir şekilde bu ayli gecenin de, benim de kanımı karartacaktı ve Ankara’yı görünmez edecekti. O zamanlar nasıl üzüldüğümü sözle anlatamam, Ankara mübarek yüzünü bana göstermek istememişti.

Az kalsın aradan yirmi yıl geçtikten sonra 2004 yılının karlı bir aralık akşamında Türkiye Yazarlar Birliği’nin (Aslına o dönemde birliğin yönetiminde söz sahibi olan Ali Akbaş’la Yakup Ömeroğlu’nun) organize ettiği ve Millî Kütüphane’nin geniş salonunda ilk defa yaşayan bir yazara (yani bana) jübile gerçekleştirilirken uçakta Ankara’nın üzerinden geçtiğim anları hatırlayıp da şunları diyecektim:

“Ankara o zaman yüzünü bana biliyor musunuz neden göstermek istememişti? Ankara diyordu ki, bana yalnız Allah yukarıdan aşağı bakabilir, sen kim oluyorsun da, bana yukarıdan aşağı bakıyorsun, gelecektin, yağmuruma, çamuruma tahammül edecektin ve ondan sonra yüzümü görebilecektin!”

Ankara'nın yüzünü bana göstermediği gecede de nereden ise yüreğime doğmuştu ki “Nasıl, hangi yöntemle bilinmez ama günün birinde mutlaka Türkiye'ye gedeceğim.” Bilmeseydim daha 1989 yılında şu mısraları yazar mıydım?!

*“İki sahil yakasıyım,
Hasret hasret bakasıyım.
Ben Dardanel boğazıyım
Herkes benden geçip gider!”*

Neden Cebelitarık, Bosfor, Bereng değil de Dardanel boğazı? Bu sorunun cevabını yıllar sonra Çanakkale şehrinde göreve başladığımda Dardanel (Çanakkale) boğazının sahilinde gezerken bilecektim: Yazdıran şöyle yazdırmıştı! Yazıya ise bozu yoktur! Bana Türkiye'ye gelmek hatta başka bir yerde değil, uzun yıllar önce şiirimde adı geçen Çanakkale (Dardanel!) boğazı kıyılarındaki şehirde çalışmak da kısmet olacaktı. Ama bunlar daha sonraları, çokook sonraları olacaktı!

Türkiye'ye turist olarak gitmek arzusunun gerçekleşmediği yılların birinde, 1988'de Türkiye'den dönen şairlerden biri bana bir mektup ve bir de “Masal Çağı” adlı kitap getirecekti. Kitap da, mektup da adını ilk defa duyduğum Ali Akbaş'tan gelmişti. O dönemlerde belki kimsenin aklına bile gelmezdi ki Sovyetler Birliği bir gün çökecek ve vatanımız, kanlar içinde de olsa özgürlüğüne kavuşacaktı. Yıllar yılı arzuladığım, uğruna mücadele verdiğim vatanım özgürlüğüne kavuşsa da o özgürlüğü o vatanda doyusıya yaşamaya bana imkân tanınmayacak, siyasi nedenlerden dolayı canım kadar sevdiğim topraklardan ayrı düşmek zorunda kalacak ve uzun süre gelemediğim, aslında gelmeye imkân verilmeyen Türkiye'ye sığınacaktım. Türkiye'de ise Allah'ın kendi elleri ile bana göndermiş olduğu Ali Akbaş vardı. Niye bana misafir olarak gelen bir başkası değil, Ali Akbaş olmalı idi? Sır nerede?

Nihayet 1988'in güz günlerinin birinde Ali Akbaş Kars üzerinden Ermenistan sınırlarını geçip Azerbaycan'a ayak bastı. İyi bir atasözümüz var, soruyorlar: “Kardeşini tanıyor musun?” Diyor: “Yoldaş olmamışım.” Osmanlı kültüründen gelen cana yakın tavırlarıyla daha ilk günden aile üyelerimle öyle kaynayıp karışacaktı ki sanki yıllardır aynı ortamı paylaşmışız. Saçları yenice beyazlaşmağa başlamış,

ilk bakışta zarif boy posu ile Azerbaycan'a seferi zamanı yazdığı: “Pehlivanlar gördüm Muttalip gibi/ Hırdasın görmedim ben garip gibi” mısraları çok maksatların habercisi gibidir. Dikkatleri üzerine çekmeyen bu adamın içinde öyle bir sevgi vardı ki, ilk karşılaştığı adamı anında büyülemeyi başarırdı. Önceden Ali Bey için gezi planı hazırlamıştık. Ama o zaman ülke en çalkantılı günlerini yaşıyordu. Ruslardan gizli destek alan Ermeniler tarihi Türk toprakları olan Dağlık Karabağı Azerbaycan'dan koparmak için yüz tür hileye ve fesada başvuruyorlardı.

Taşın, Duvarın da Kulağı Vardı

Ve bu öyle bir dönem idi ki, Ermeni'ye gözün üste kaşın var demeyen Sovyet devlet tehlikesizlik organlarının görevlileri Azerbaycan'da “başını kaşımaya” dahi imkân tanımıyorlardı. Nereye gidiyorsak, arabamızın ya önünde ya arkasında bir arabayla takip ediliyorduk. Bazen Ali Bey şakasından da kalmıyordu, “Bak, Sovyet devleti nasıl da çok istiyor ki, bize hizmet etmek için güvenlik ve araba tahsil etmiştir.” Şaka bir yana, hatta kendi dairemizde bile rahat konuşamıyorduk. Çünkü konuştuklarımızın birçoğu sabahı gün bizi takip edenlerin diline düşüyordu. O zamanlar ben ortaya koyduğu açık fikirleri ile ün kazanan “Gençlik”-“Molodost” dergilerinin genel yayın yönetmeni olduğumdan bana bir şey söylemeseler de her fırsatta Ali Akbaş'la aramızda köprü rolünü üstlenmiş adamı ikide bir ikaz ediyorlardı. Hatta günlerin bir günü bana haber geldi ki, Milli Tehlikesizlik Bakanlığının bir görevlisi gazeteci kimliği ile Ali Bey'le görüşmek istiyor. Ben buna imkân vermeyeceğimi söyledim: “Asla böyle bir şey olmayacak!” O zaman hemen görevli kendisi benimle görüşmek isteyecekti ve görüştüğümüz de “Yurtdışından Azerbaycan'a kim geliyor ise biz o adamlarla bu yöntemle görüşürüz, eğer siz buna imkân sağlamazsanız o zaman misafirinizi sınır dışı ederiz.” diyecekti. Ben inat edecek ve buna imkân vermeyecektim. Belki bu sebepten de her hareketimiz böyle titizlikle izleniyordu. Bunu hissettiğimizden hatta gecenin saat üçünde yüreğimizden geçenleri bölüşmek için evimizin çevresindeki bahçede dert bölüşürdük. Ali Akbaş sonraları benim Ankara'da Türkiye Diyanet Vakfı'nın yayınladığı “Seçilmiş Şiirler” kitabıma yazdığı ön sözde böylece de yazacaktı: “Aslında Bakü de güzeldi; bizi Hazar kıyısından buralara kaçırın ne, niçin çıktık dağlara?... “Hürriyet arayışı”, diyorum kendi kendime... Çünkü şehirde kapalı kapılar ardında dahi konuşamıyor insanlar. “Yerle-

rin de kulağı var diyorlar”. Oysa yığın yığın sorum, onlarınsa yetmiş yıldır saklanan sırları vardır.”

Burada bir detayı da yazmayı kendime borç bili-
rim. Ali Bey o zaman baskıcı rejimden canını kur-
tarıp Türkiye’ye sığınmış bir opera sanatçımızdan
Bakü’de yaşayan ailesine ulaştırmak için bazı şey-
ler getirmişti. Biz (daha doğrusu ben) o elbiseleri
sahiplerine ulaştırmadık. Çünkü o zaman bahane
arayışında bulunan devlet tehlikesizlik görevlileri-
nin eline fırsat düşer ve Ali Bey’i sınır dışı edebilir-
lerdi. Elbette o zaman Bakü’ye götürdüğü o nesne-
leri sahiplerine ulaştıramamamızın esas nedenini
Ali Bey’e söyleyememiştim, belki de bu “korkak-
lığım” yüzünden bana küsmüştü. Ama ben onun
vizesinin süresi bitene kadar Azerbaycan’da kalma-
sını istiyordum. Zamansız sınırdışı edilse idi galiba
ona hiç Türkiye’de de “sağ ol” denilmezdi.

Ali Bey Azerbaycan’da kaldığı süreçte diyebilirim
ki, onu ülkemizin aşağı yukarı tüm edebiyat ve kül-
tür çevreleri ile tanıştıracaktı, yüz yüze tanıştığı ve
misafir olduğu herkesin gönlünde taht kuracaktı.
O zamanlar ben aynı zamanda Azerbaycan genç
edipler birliğinin de başkanı idim. Gerek bizim
edebi birlikteki gençlerle, gerekse de diğer görüş-
lerdeki canlı temasları öyle bir etki gösterecekti ki,
inanın o tesir aradan bir bu kadar vakit geçmesine
rağmen hala devam ediyor. Azerbaycan’a gittiğim-
de (Yazdığım kelimelere bak: “Azerbaycan’a gitti-
ğimde!” Yazık sana vatanından derbeder salınan
canım!) ve o eski zamanlardaki görüşlerimizin ka-
tılımcıları ile karşılaştığımda aradan geçen bunca
zamana bakmayarak “ne var, ne yok”tan sonra ilk
sorulan adam kuşkusuz Ali Akbaş olur. Ve işin il-
ginç yanı şudur ki, hafızasıyla övünmeyen Ali Bey
de hafızasında Azerbaycan’da temasta olduğu tüm
adamların adını tek tek hatırlıyor.

Azerbaycan’da kaldığı bir aya yakın zaman zar-
fında daha nerelerde olmadık? Ve nerelerde ol-
duysak öncede vurguladığım gibi Ali Bey oralarda
silinmez izleri bırakıyordu. Ve Anadolu Türkleri
boşuna demiyorlar ki, her şeyin mevsimi geçir,
efendilikten gayrı. İlk tanışlığımızdan bu yana ge-
çen bunca zaman zarfında Ali Bey efendiliğinden
asla tavız vermedi, tam tersi onun efendiliği yüce-
lererek sahibini mükemmellik zirvesine ulaştırdı.

Bir Adam Az Değil, Milyon Adam Çok

Ali Bey Osmanlı kültürünün bütün yönleri-
ni sünger gibi içine çeken bir ermiş gibi gelmişti
Azerbaycan’a! Sanki Anadolu topluluğu uzun za-
man ayrı düştüğü Kafkaslardaki kardeşlerine ör-
nek davranış sergileyebileceğinden kendi temsilcisi

gibi onu, Ali Akbaş’ı seçmişti. Ve bu seçim tesadüfi
seçim değildi.

Sazlı sözlü bir ay hissedilmeden geçip gidecek-
ti. Ayrılık zamanı gelmişti. Ama Dağlık Karabağ
çevresindeki olaylar aydan aya değil, gündün güne
daha gergin bir hal alıyordu. Böylece Azerbaycan’la
Ermenistan arasında ilan olunmamış savaş başla-
mıştı. Bu durumda Ali Bey’in Ermenistan sınır ge-
çidinden Türkiye’ye dönmesi çetin olacaktı. Onun
Moskova üzerinden geri dönüşünü organize etmek
için çektiğimiz emek de boşa çıkacaktı. Mosko-
va’dan gelen cevap bunu diyordu: Nereden ülkeye
giriş yapmışsa, oradan da çıkış yapılmalı.

Dostumun sağ-salim Türkiye’ye ulaşmasına se-
vinsem de, onun gidişinden sonra sanki bir boşlu-
ğa düşmüştüm. Ali Bey’le aynı ortamı paylaşıp da
etkisinde kalmamak imkânsızdır. Zarif vücudunda
hangi sihirli güç var ise demiri kendine çeken mık-
natis misali çevresinde bulunanları etkisi altına al-
mayı başarıyor.

O zaman kim bilebilirdi ki, Ali Bey’in Azerbay-
can’a o zorlu seferi sonraları ona bütün Türk Dün-
yası’nın, Avrasya’nın kapılarını açacaktı. Ali Ak-
baş çok yönlü bir şairdir. Onun hakkında birçok
yönleri ile; çok yetenekli şair, sadık dost, Avrasya
Yazarlar Birliğinin genel başkan yardımcısı ve en
önemlisi Avrasya’ya kucak açan, ulu bir misyon
yüklenmiş “Kardeş Kalemler” dergisinin genel ya-
yın yönetmenidir. Bir adam az değil, milyon adam
çok. Millet fertlerinin sayısı ile değil, mertlerinin
sayısı ile millet olur. Ali Akbaş’ın şahsında bu fikir
nasıl da sesleniyor. O, mert ve hiç kuşkusuz milli
misyonu ile seçilmiş bir şahsiyettir.

Azerbaycan’a seferinden sonra ilişkilerimiz de-
vamlı olacaktı. Daha Latin alfabesine geçilmediği o
zor zamanlarda Ali Bey’in Türkiye’den göndermiş
olduğu şiirleri Latin alfabesinde “Gençlik” dergi-
sinde yayınlıyordum.

“Kutlu Taş”, “Göygöl” o zamanlarda yayımladığım
şiirlerindendir Bu şiirler “Gençlik”in okuyucuları
tarafından büyük bir ilgi ile karşılanıyordu. Cesa-
retle diyebilirim ki, bu isyankâr ve mecazlarla dolu
şiirleri ile Azerbaycan’ın özgürlük mücadelesinde
bir sanatkâr olarak Ali Bey’in de katkıları vardır.

Sen Saydığını Say...

Bu defa Türkiye’ye gelmek sırası benim olacaktı.
Ama Azerbaycan’da olaylar öyle hızla gelişecekti ki
bu değişken olaylar benim o dönemlerde Türkiye’ye
gitmeme imkân sağlamayacaktı. Ali Bey’le ikin-
ci görüşümüz iki buçuk yıl sonra gerçekleşecekti.
1990 yılında Bakü’den Türkiye’ye ilk turist seferleri



başlayacaktı. Yüz elli kişilik gençlik turist ekibinin başında ilk defa İstanbul'a uçtuğumda sevincimin sınırı olmayacaktı, sonunda kaç senelik arzum gerçekleşiyordu. Türkiye'ye gelişimden Ali Bey'in de haberi vardı, (Burada İstanbul Atatürk Havalimanı'na ilk inişimin o coşkulu anlarından geniş sohbet açıp da zaman almak istemezdim) Ali Bey benimle görüşebilmek için Ankara'dan İstanbul'a gelecek ve iki gün yıllar boyu hasretinde olduğum dünya şehri İstanbul'u gezip tozacaktık. Bu arada Kayseri şehrinde ilk Büyük Azerbaycan Kongresi olacağı haberini de alacaktım. Sadece "Gençlik" dergisindeki Türkçülük faaliyetlerime göre o kongreye davet almak benim de doğal hakkımdı. Ama birileri hakkımı insafsızca yemişti ve adım o kongreye davet olunanların listesinde yoktu. Ayrıca kongrenin başlayacağı güne kadar vizemin süresi biteceğinden geriye dönmek zorundaydım. Vizemi uzatabilseydim kongreye katılabilirdim. Arayıp Sovyet sefirliğinin İstanbul konsolosluğu binasını bulacak, vizemin uzatılmasını rica edecektim. Ama, "Olmaz, imkansızdır." cevabını alacaktım. Ayrıca bu "olmaz" cevabını bir Rus değil, konsoloslukta bu işle görevli V. Sultanzade denilen birisi verecekti. Ama, sen saydığını say, bak da felek ne sayıyor atasözümüz burada işe yarayacaktı. İstanbul'da kaldığım otel Türk Dünyası Araştırmalar Vakfı'nın yakınındaymış.

Bu vakfın başkanının saygı duyduğum Turan Yazgan Beyefendi olduğunu önceden bilirdim. Tesadüfen vakfın önünden geçecektim, ilgilenip binanın avlusuna girecektim. Ve girdiğimde şaşıracaktım, benden gayrı Azerbaycan'dan tanıdığım herkesin burada olduğunu görecektim. Beni vakfın başkanı saygıdeğer Turan Yazgan'la tanıştıracaklardı: "Gençlik" dergisinin genel yayın yönetmeni olduğumu işittiğinde Turan Bey adımı duyduğunu söyleyecek, "Ama Gençlik dergisini bize bir başka adam gönderiyordu." diyecekti. Ve tereddüt etmeden beni de kongreye davet edecekti. Sovyet sefirliğinin İstanbul konsolosluğuna mektup yazılacak ve çok geçmeden benim vize meselem de onaylanacaktı. Önce trenle Ankara'ya gelecek, Ali Bey'in mübarek ailesi ve dostları ile tanışacaktım. Sonra da Ali Bey beni kurultayın gerçekleşeceği Kayseri'ye götürecekti. Her tesadüfte bir zaruret var deyiminin bir gerçeklik olduğunu Kayseri seferim bir daha pekiştirecekti. Eğer ben bu gün Türkiye'de yaşıyor ve çalışıyor isem bunun belki de tek sebebi Kayseri seferimdir. Bu sefer hakkında uzunca yazmayacağım, yalnızca şunu diyeceğim ki, "Bu kan yerde kalan değil" şiirim Kayseri'de yazılacak, öğrencilerle Azerbaycan şairlerinin görüşmesinde

okunacak ve en çok alkışı da bu şiir alacaktı. Ben daha o zaman ilerde başıma nelerin geleceğinden habersiz o uğurun kanadında uçtuğumda hiç aklıma gelmezdi ki, çok kısa bir zamandan sonra canım kadar sevdiğim vatanımdan ayrılmak zorunda kalacaktım.

Kader – Beyaz Kağıda Sütle Yazılmış Yazı

Daha önce de dediğim gibi öteki topluluklardan farklı olarak, benim şanssız memleketim özgürlüğüne kanlar içinde kavuşacaktı. "Gençlik" dergisinin genel yayın yönetmenliğinden Azerbaycan Devlet Radyo ve Televizyon Kurumunun genel müdürlüğüne atanacaktım. Bu görevde olduğum bir yıl üç ay zaman zarfında Azerbaycan ile Türkiye arasındaki iş birliğini hızlandırmaya her fırsatta çaba gösterecektim. Azerbaycan'ın demokrasi yolunda hızla ilerlediğini fark eden dış güçler ve onların ülke dâhilindeki uzantıları bu ilerleyişi baltalamak için darbe girişiminde bulunacak ve demokrasiyi savunan bizler görevimizden uzaklaştırılacaktık. (Yine solak kaderim öyle işler yapacaktı ki, üç yıl işsiz, parasız-pulsuz kaldıktan sonra Kayseri seferinin yazdırdığı şiirin ününe, bir de o seferde başrol oynayan Ali Bey'in varlığına sığınarak Türkiye'ye gelmek zorunda kalacaktım.

Şurada üstat Necip Fazıl Kısakürek'in ölümsüz mısralarını nasıl da anımsamayasın:

*Kader beyaz kâğıda sütle yazılmış yazı
Elindeyse beyazdan gel de ayır beyazı.*

Türkiye'de tanıdıklar çok olsa da sona kadar sabit kalacak unvan birdi: Ali Akbaş! Bak öyle o zamanlar Ali Akbaş'la ilk görüşümüzde içime doğanların hayalden çıkıp da nasıl görüntü kazandığını görmeye başladığımda hayretler içinde kalacaktım. Karşıma Ali Akbaş'ı çıkararak talihin gücüne kuşuk kalmayacaktı. Türkiye'de olduğum bu yirmi üç yılda evinin de, gönlünün de kapısı yüzüme açık oldu ve ilk tanışlığımızdaki erdemliğinin yeni yönlerini gördüm. Böyle diyorlar ki, her yiğit adamın arkasında mutlaka bir mert kadın vardır. Ali Bey'in hanımı Ayten yenge böyle kadınlardan biri ve belki de birincisidir. Bu iffetli bacımızın gayretleri ile Ali Bey'in evi Türk dünyasının her köşesinden gelenler için ilk dayanacak ve son sığınacak yerdir.

Bazen aylarca görüşmek, haberleşmek imkânımız olmuyor. Ama Ankara ile Çanakkale arasındaki zaman ve mekân uzaklığı bizi ruhen birbirimizden ayıramaz. Belki bu sebepten de ben Çanakkale'de gurbet hayatı yaşamıyorum, bilirim ki, soluğumu



aldığım havada nerde ise dostumun da gönül esintisi var. Yalnız kendimin değil, Azerbaycan'dan adıma yüz tutanların problemlerinin çoğunu da onun zayıf omuzlarına yüklediğim az olmadı. 2004 yılında altmış beş yaşımın tamamında jübile konusu Azerbaycan'da bir kişinin aklından geçmemesine rağmen Ali Bey'in ve dostlarımın çabalarıyla (O zaman dostumuz Yakup Bey Türkiye Yazarlar Birliğinin başkanı, Ali Bey ise sekreteri idi.) Ankara'da Millî Kütüphanede Türkiye'de ilk defa, yaşayan bir şaire, yani bana şahane bir jübile yapıldı. Türkiye'nin önemli sanat, bilim ve devlet adamlarının katıldığı o akşamın coşkusu hala sıcaklığını muhafaza etmededir. 2006 yılında Rusya'nın önemli şairlerinden olan dostum Mixail Sinelnikov, Türkiye Yazarlar Birliğinin davetlisi olarak Ankara'ya gelecekti (O zamana kadar Yakup Bey ve Ali Bey birliğin başında idiler.) ve çok büyük bir sevgi ile karşılanacaktı. Ama biz bir defa da olsun birliğin binasına gitmeyecektik ve bunun nedenini anlayamayacaktım. Sonradan bilecektim ki, M. Sinelnikov'un Türkiye'ye gelişi sürecinde Ali Bey'le Yakup Bey de artık Türkiye Yazarlar Birliğinin yöneticileri değillermiş. Ama bunu M. Sinelnikov'un sefer ertelenmesin diye bana söylememişler.

Ali Akbaş'ın şiirleri ile tanıştıktan sonra M. Sinelnikov bana bir itirafta bulunacaktı: "Nazım Hikmet'ten sonra Türk edebiyatında böyle farklı bir şairin var oluşunu hiç beklemezdim." Ve M. Sinelnikov Ali Akbaş'ın şiirlerini büyük bir ustalıkla Rus diline çevirecek, hakkında makaleler yazacak ve Moskova dergilerinde yayınlatacaktı. Moskova'da olduğumda tanıştığım Moskova Yazarlar Birliği'nin sekreteri, "Literaturnaya Znakomstvo" dergisinin genel yayın yönetmeni Prof. Dr. Lola Zvonaryova ile ilk sohbetlerimizde Ali Akbaş'ı soracaktı. Ali Bey'in bir dizi şiiri M. Sinelnikov'un tercüme ve sunumunda Lola Hanım'ın dergisinde yer almıştı.

Ne Zaman Ki Kerkük Gelir Aklıma

Çok geçmeyecekti ki, Ali Bey, Yakup Bey'le birlikte Avrasya Yazarlar Birliğini kuracak ve onun genel yayın yönetmenliğinde "Kardeş Kalemler" dergisi yayın hayatına başlayacaktı. Gerek Avrasya Yazarlar Birliği, gerekse de "Kardeş Kalemler" dergisi az zaman içinde öyle bir düzeye ulaşacaktı ki, haberi Avrasya'nın tüm bölgelerinden gelmeye başladı:

*Ne zaman ki Kerkük gelir aklıma,
Boğazlanan bir Türk gelir aklıma.
Fuzuli bağı vıran edenin
Yüzü için tükriük gelir aklıma.*

Gerçek eser bitip tükenmeyen bir enerjiye sahip olur. Başka bir deyişle, böyle eseri tekrar tekrar okumak istersin. Ve okudukça da onda olağanüstü sanatkâr ilhamının yeni yeni özelliklerini keşfeder-sin. İlişkileri kesilmiş iki ışığı, o dünyayı ve bu dünyayı kendinde birleştirebilmek başarısı her önemli sanatkâr gibi Ali Bey'e de yabancı değil.

Bir Norveç şairinin şiirinde denildiği gibi "Ne zamansa kumlukta kumla oynadığımız gibi yıldızlarla da oynayacağız". Ebediyet ıtırı gelen bu fikirleri aynı ile Ali Akbaş'ın çocuk masumluluğu ile hikmetin iç içe olduğu mısralarında da görebiliriz.

Nobel ödüllü Bunin der ki, "Ancak ömrümün çocukluk çağlarını yürekten hissediyorum, yerde kalanları benlik değil". Bu anlamda Ali Akbaş'ın şiirlerine bir çocuk hayreti, bir çocuk coşkusu hâkimdir. Nağmeye dönmüş bir Fransız şiirinde denildiği gibi "Eğer gençlik bilseydi, eğer ihtiyarlık başarsaydı." Ali Akbaş'ın ilk gençlik şiirleri ile son ihtiyarlık şiirlerini kıyaslırsak ilham coşkusu ve mükemmellik bakımından hiçbir fark bulmak mümkün değil. Bu böyle de olmalı idi. İstidat mahsus olduğu edebi ekolle yetinir, sıradan birisi ise üstadının öğretilerinden kenara çıkamıyor. Ali Akbaş ise daha ilk gençlik yıllarından kendini bulan ve bu buluşuyla da edebi kaderini ve üslubunu belirlemiş bir sanatkârdır. Büyük sanatkâr kendi hakkında yazdığından ya da söylediğinden de insanlık hakkında konuşur, çünkü insanlıkla ilgili olan ne varsa, onun da varlığında mevcuttur. Bu manada Ali Akbaş'ın şiirinin konu coğrafyası Türkiye ile yetinmeyip Türk Dünyası'nı kucaklıyor. Dedelerimiz boşuna dememişler ki, niyetin nereye menzilin oraya. İçindeki büyük Türklük sevdası eninde sonunda onu imkânlarının üzerine çıkaracak ve az zaman içinde tüm Avrasya'da ün kazanacak "Kardeş Kalemler" gibi bir derginin genel yayın yönetmeni olacak ve bazen şiirlerinde dile getiremediği istekleri bu dergi aracılığıyla istediği yerlere ulaştıracaktı. Bu da kardeşlik kaderimizin bir cilvesidir galiba; bir zaman ben dergi genel yayın yönetmeni idim, şimdi dostum. Ve her ikimizin de bu dergileri arzularımızla imkânlarımızı üst üste düşürmüştü: Türkçülüğü ayakta tutmak!

Ali Bey Türkiye sınırlarını aşmış bir şairdir. Makedonya ve Özbekistan'da kitabının yayınlanmasını, birbirinden değerli çocuk şiirlerinin dersliklere salınması, okullarda okutulması dediklerimizin kanıtı olsa gerek. Ali Bey talihten misyonu olan ve şiirlerine yüklediği enerji ile tüm zamanlarda yaşamak hakkı kazanmış bahtiyar bir şairdir. Allah'tan bir bu kadar yeteneği olduğunu bile bile bir bu kadar alçak gönüllü olmak hayatta nadir rastlanan bir

özelliğidir. Ama bu ilk görüntüde böyle anlaşılabilir, haksızlığın boy gösterdiği her yerde zarif boyu ile haksızlığa karşı yiğitçe başkaldırışı ona bir ayrı özellik kazandırır.

Dostluğundan söz açsan, adam gibi adam sözleri gönlünden diline akacak, şairliğinden söz açsan, övgüye sığmaz sözler sarf edeceksin. Yazdığı her kelime ve satır üzerinde onun gibi titiz davranan ikinci birine rastlamazsınız. Nasıl diyeyim, kelimeleri kendine, kendini kelimelerine sevdirene kadar uğraştığı her mısraından belli. Kendini doğanın bir parçası sandığından kaleminden çıkanları da doğanın bir parçasına çevirmeye çaba gösteren ve bu çabasıyla da sonunda isteğine ulaşabilen ve bunu sanat alışkanlığına çeviren bahtiyar sanatkârımızdır, Ali Akbaş.

İnsanlığından söz açarsak, bir alçak gönüllülük örneğidir. Bu yönü ile büyük, ama hakkını yeterince almamış şairimizin adaşı Ali Kerim’le kader benzerliği var. Belki bu, büyük şairlerin hepsi için geçerli bir özelliğdir, bilemiyorum. Derinlik ölçsüz olduğundan dolayı sakin olur, diyorlar. Bunu aynı ile Ali Akbaş için de söylemek mümkündür. Kaç kere şiir şölenlerine birlikte katıldık. Fikir, düşünce ve hüznü dolu şiirlerinin her şeyi karşılayabileceği eminliği ile hiç zaman diğer şairler gibi salonları artistlik yapıp coşturmaya çaba göstermedi.

Ona sözün sihribazı desek yanlış olmaz. Çiçekten şıra çeken arı misali sözün sırasını çekerek, tüm vezinlerde aynı düzeyde eserler yazar. Ali Bey belki az yazıyor, ama “öz yazması” kuşkusuzdur. Var olmakla değil, gerek varis de olsun. Ali Bey günümüz Doğu şiirinin en önde gelen mirasçılarında biridir. Onun şair unvanına yalnızca bu dediklerimizi söylemek belki de yetersiz olur. Yani Ali Akbaş’ta hikmetli Doğu şiiri ile modern Avrupa şiirinin öncül sentezi vardır desek asla yanlış olmaz. “Güzellik gibi, ahlak gibi, metafizik kavram gibi anlatılması zor olan bir kavramdır şiir.” Şiirle böyle münasebeti olan bir şairden gayri ne beklenir ki?

Türk Dünyası’nın problemleri onun şiirlerinden acılı bir hat gibi geçer. O, gerçekliğin farkına daha ilk şiirlerinde ulaşmış şairdir, şiirin alt katmalarına inip de öyle damarlarından şıra çeker ki?! Onun yazdığı konularda eser verebilmeniz de onu taklit etmek imkânsızdır. Hangi konuya el atmışsa ona ebedi sanat mührünü vurmuştur. Ali Akbaş şiirin tüm vezinlerinde denemeler yapmış ve her defasında da bu sınavdan alınının akı ile çıkmıştır. Klasik Doğu şiiri ile modern Avrupa şiirinin zengin tecrübesinden yararlanan şair dostumuz, gazel yazdığına da, koşma yazdığına da, serbest şiirlerinde de aynı zirveye ulaşabilmiştir. “Fuzuli”, “Bizim

Türküler”, “Erenler Divanı” ve onlarca birbirinden farklı biçimli, farklı ritimli şiirleri fikrimizi kanıtlamak için yeterli olacaktır. Bu eserler seslerin, renklerin, içe dolmaların, sırlı fısıltıların bazen çılgın, bazen aheste harmonisini oluşturur. Ama ben bu yazımda daha çok hatıralarıma yer ayırdığımdan Ali Akbaş’ın şiirlerini tahlil etmeden, sadece “Göygöl” şiiri üzerinde duracağım. Türkiye’de yayınlanan ilk kitabıma yazdığı ön sözde Ali Akbaş şöyle yazıyordu: “Yıl 1988. Mevsim son bahar. Derin bir hüznü çökmüş yaylalara. Nizamî’nin yurdu Gence’yi geride bırakıp Kepez dağına tırmanıyoruz. Kepez dumanlar içinde ve eteğinde bir peri uyukluyor. Dünyanın en sihirli suyu olan Göygöl bu. Biz üç şair... Bahta lanet okuyarak suyun aynasına dalıyoruz” Ve o dalış Ali Akbaş benzersiz bir şiir yazmasına hazırlayacaktı:

Gönlüm göle düşmüş yaban ördeği...

*Ne kadar özenmiş hilkatini eli,
Bir depremde doğan yayla güzeli..*

*Gök mavi, göl mavi, her şey semavi
Arşa çıkar ateşgâhın alevi.*

*Yanılp Göygöl’ü su sanmasınlar
Bismillah demeden yıkanmasınlar...*

*Asırlardır sevda çeken gönüller
Ateşgâhda yanar, burada serinler...*

*Bir sabah Göygöl’de peri kızları
Yıkanırken siper edip sazları,*

*Üstlerine gelmiş bir deli çoban.
Kır papaklı sırtı heybeli çoban*

*Bakmış ki göl başı peri tüneği
Atmış üstlerine ak kepeneği.*

*Bir anlık gafletten doğmuş Tepegöz,
Oğuzu uykuda boğmuş Tepegöz.*

*Bir gece yarısı ay suya düşer,
Çöllerde bir ceylan pusuya düşer.*

Yazılmasına tanık olduğum “Göygöl” şiiri! Kendisinin de vurguladığı gibi bir güz günü gitmiştik Ali Akbaş’la oluşum tarihi bilinen dağların kaya avucunda karar tutan yedi göl bacının en güzeli Göygöle. Bu gölün güzelliği çok şairlerin gönlüne ilham vermiş ve ölümsüz eserlere konu olmuştur. Hiç kuşkusuz Ahmet Cavat’ın Göygöle yazdığı şiir bunların başında gelir. Ali Bey’le etrafını çevre-

leyen çamların yeşil renginden ad alan bu dağlar güzelini seyrettikçe hiç aklıma da gelmezdi ki, o Türkiye'ye döndükten sonra Göygöl'le bağlı böyle bir ölümsüz eser yaratacak ve bizim yazmadığımızı, yazamadığımızı yazacak. Bu şiirin ahengine son baharın hazan hüznü ile birlikte geri dönüşü mümkün olmayanların çekilmez hüznü de çökmüştü:

*Şimdi yaylaların son baharındır
Dağları kaplayan süt buharındır*

*Yapayalnız kalmış kuğulu Göygöl
Ağlayan göz gibi buğulu Göygöl*

*Uzar kıyısında bir sarı kamış
Kendini seyrederek sulara yay, kış*

*Şimal küleğiyle kar geliyor, kar
Sunamı tufandan koruyun dağlar.*

Bu ölümsüz mısraları okudukça Yitik Ozan (Turgut Günay) ve onun "Atmaca Uçurumu" kitabını hatırlarım. O da zamanında Ali Akbaş gibi Türk Dünyası problemlerini şiirlerinde aksettirir ve o yerlerin lehçesinden bazı kelimeleri de çekinmeden mısralarına katardı.

Eğer Ali Bey'in "Göygöl" şiirinden örnek aldığımız mısraları dikkatle okursanız "şimal ve "külek" sözcüklerinin Anadolu Türkçesinde olmadığını göreceksiniz. Gördükten sonra da şairin "kuzey" yerine "şimal, "rüzgâr" yerine "külek" kelimelerini kullanma amacını bileceksiniz. Çünkü Azerbaycan'da "şimal küleyi" denildiğinde Rusya'dan gelecek belanın kastedildiği bilinmektedir.

Ali Akbaş'ın şiirleri arı peteğine benziyor, öyle arı peteğine ki, onda bir tane de boş yüksüğüne rastlamak mümkün değil, O, sanki kendi kendiyi yarıştırıyor, her mısra ve hatta her söze özel bir anlam vermeyi, okuyucusunu mecazlarla sınava çekmeyi de sever:

*Mesnevi okuyup geçtik Gence'den
İçime bir sızı düştü inceden*

*Elveda bağlarda üzüm derenler
Üzümü unutup hüznün derenler*

*Elveda adını unutan şehir
Elveda akmayı unutan nehir*

*Ata yadigârı Gence elveda
Dalında kuruyan gonca elveda.*

Ali Akbaş'la Göygöl'e gittiğimiz zamanlar Nizamîleri, Mehsetileri büyüten, onlara adından ad veren Gence şehrinin adı değiştirilmişti, o sebeple de üzüm derenler "hüzün deren", o sebeple de de "adını unutan şehir", "akmayı unutan nehre", "dalında kuruyan goncaya" elveda denilirdi.

Tarihi olaylar bir şiirde ancak bu kadar güzel ifade edilebilirdi. "Göygöl" Türk Yurdu dergisinde yayımlandıktan az sonra Türk edebiyatının en önemli âlimlerinden olan Ahmet Kabaklı "Türk Edebiyatı" dergisinde bu şiir hakkında makale yazmıştı. O makaleden önemli bir fikri şurada hatırlatmak yerinde olur: "Bu şiir, dünya edebiyatında göl hakkında yazılmış en güzel eserdir. Gerçi Fransız yazarı Lamartin'in de göl hakkında mükemmel bir şiiri vardır, amma Lamartin'inki "Göl"ü hayal gücüne dayalı bir şiirdir. Ali Akbaş ise yaratılışı, tarihi, mekanı, unvanı belli olan göl hakkında öyle muhteşem bir eser yaratmış ki?!"

Geçmiş zaman, hem şimdiki, hem de henüz gelmemiş, ama varlığından kuşku duyulmayan gelecek zamandır. Zaman içindeki yolculukta dost, kardeş bildiğim Ali Akbaş'ın şahsında bu denilenin hakikat olduğunu iyice anladım.

Geçmişten geleceğe uzanan dostluğun bir serüvenidir şu yaşadıklarımız.